

Vaikeita ja kiistanalaisia aiheita pohtimassa

Janne Sääntti & Mikko Puustinen

Tieteiden talolla pidettiin 7.10.2022 seminaari teemalla *Vaikeat aiheet – kiistanalaisten asioiden käsittely koulutuksessa*. Seminaarista vastasi *Education, self-censorship, and the freedom to discuss difficult ideas*-hanke yhteistyössä seuramme kanssa. Seminaariin kutsuttiin mukaan kaikki aihepiiristä kiinnostuneet joko pitämään oma esitelmä tai kuuntelemaan ja osallistumaan keskusteluun. Esitelmät jaettiin kahteen ryhmään, joista ensimmäiseen toivottiin teoreettis- ja tutkimuspohjaisia näkökulmia. Toisena vaihtoehtona tarjottiin mahdollisuutta pitää kokemuspohjainen esitelmä esimerkiksi opettajan tehtävässä muodostuneista haastavista tilanteista. Seminaari päätettiin pitää lähimuotoisena (yhtä etänä pidettyä esitystä lukuun ottamatta).

Vaikeilla tai kiistanalaisilla asioilla tarkoitetaan esimerkiksi ideologioita, maailmankatsomuksellisia tai erilaisiin identiteetteihin, etnisiin taustoihin tai poliittisiin näkemyksiin liittyviä teemoja, jotka saattavat herättää voimakkaita ja kärjistyneitä tunteita. Hankkeen lähtökohtana on havainto siitä, kuinka yliopiston kaltaisissa oppilaitoksissa ja kampuksilla eri puolilla maailmaa on keskustelu saattanut kiihtyä ja johtaa lukkiutuneisiin tilanteisiin. Hanke on lähtenyt selvittämään, mikä on tilanne Suomessa ja mitä meillä on aiheesta aiemmin tutkittu. Seminaari oli osa strategiaa koota aiheeseen liittyvää osaamista ja aiempaa tutkimusta. Mukaan haluttiin esityksiä kasvatustieteellisiltä aloilta ja koulussa opettavien aineiden edustajilta, mutta mukaan kutsuttiin myös muiden tieteiden edustajia.

Seminaarin ensimmäinen osio oli nimetty ”Miksi vaikeista aiheista pitää voida puhua – ja miten?” Hankkeen edustajat Jenni Marjokorpi (HY) ja Mikko Puustinen (HY) aloittivat päivän esittelemällä alustavia tuloksia Helsingin yliopiston keskusteluilmapiiriä koskevasta tutkimuksesta. Tehdyn kyselyn mukaan opiskelijat toivovat erilaisten näkökulmien esiintymistä erilaisissa keskusteluissa, mutta toisaalta pelkäävät leimautumista esittäessään kriittisiä mielipiteitä. Seuraavaksi Jan Löfström (TY) osoitti kuinka kiistanalaisten ja sensitiivisten aiheiden käsittely on kouluopetuksessa saanut entistä enemmän huomiota viimeisen kymmenen vuoden aikana. Löfström korosti sitä, kuinka syntyneiden kiistojen ratkaiseminen rationaalisen argumentoinnin keinoin voi olla erityisen haastavaa. Ol-

li-Pekka Vainio (HY) pohti esityksessään turvallisia tiloja ja miten ne mahdollisesti estävät julkista ja toivottavaa erimielisyyttä sekä saattavat johtaa tiedollisten paheiden valtaan samanmielisten keskuudessa. Ensimmäisen osuuden lopetti Iida Pyy (HY) pohtimalla tiedollisen ja tunteellisen ulottuvuuden merkitystä rasmin vastaisessa kasvatuksessa esimerkkinään #BlackLivesMatter -liike.

Päivän toinen osuus oli nimetty ”Kiistanalaiset aiheet eri oppiaineissa ja koulutusasteille”. Sen aloittivat Pia Mikander (HY) ja Jenny Högröm (HY) pohtimalla sitä, kuinka toteuttaa demokratiaa ja poliittisen puolueiden edustavuutta konkreettissa tilanteessa suomenruotsalaisen yläkoulun yhteiskuntaopin tunnilla. Seuraavaksi Riikka Suhonen (HY) esitteli opettajien näkemyksiä kiistanalaisista aiheista toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Suhonen kuvasi sitä, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia ammatillisen koulutuksen opettajat näkevät kiistanalaisten globaalien aiheiden käsittelyssä. Petteri Muukkonen (HY) pohti maantiedon opettajien kokemuksia oman aineensa opetuksessa kulttuurisesti monimuotoisessa luokassa. Päivän viimeisenä esityksenä Saira Poulter (HY), Raili Keränen-Pantsu (UEF), Silja Lamminmäki-Vartia (HY), Niina Putkonen (HY), Essi Ikonen (HY, ÅU) ja Marjaana Kavonius (HY) pohtivat esityksensä nimen mukaisesti voiko opettaja olla hyvä, jos ”missaa tai dissaa” uskonnon ja kävivät läpi omia kokemuksiaan uskonnosta kiistanalaisena ilmiönä.

Tilaisuuteen ilmoittautui 62 henkilöä, mikä osoitti sen, että lähimuotoisille tilaisuuksille on edelleen kysyntää. Toisaalta ongelmana voidaan pitää Helsingin yliopiston korostunutta edustusta. Seminaari herätti poikkeuksellisen suurta huomiota mediassa lehdistöä ja televisiota myöten.